

Denarna vojna med Rusijo in zapadnimi silami

Sovjetske oblasti ustavile železniški promet.
Demonstracije pred mestno hišo v Berlinu

Berlin, 24. jun. — Denarna vojna med Rusijo in zapadnimi silami je zajela 3,400,000 prebivalcev Berlina. Sovjetske oblasti so danes zjutraj ustavile železniški promet v zapadnih predelih mesta in dotok električne sile, ki se proizvaja v ruskom sektorju.

Zapadni krogi smatrajo ruske potete za sunke proti Ameriki, Veliki Britaniji in Franciji, ker niso sprejele nemške marke, katere krožijo v sovjetski coni, za legalne denarne enote. Zapadne sile so ignorirale rusko odredbo, da marke s sovjetskim pečatom so edina legalna denarna enota. Demonstranti so napadli tri člane mestnega sveta in jih pretrplili.

Zapadne sile so obdolžile Ruso, da hočejo uzurpirati oblast nad življenjem in ekonomijo 2,000,000 Nemcev v Berlinu. Zaradi so vse banke in trgovine. Izjema so le lekarne in zivilske trgovine. Sovjetske oblasti so proglašile tudi začasni moratorium na dolgove, zaen pa so naznane, da so nove marke nelegitime in da bodo izvajale ekonomske sankcije in tem izsilile kroženje nemških mark s sovjetskim pečatom v vseh berlinskih predelih. Zapretile so, da bodo vse osebe, ki bi krožile nove marke, aretirane. Da ustavijo vtihotapljanje novih mark v vzhodno Nemčijo, so Rusi uveljavili drastične restrikcije in kontrole v svoji okupacijski coni.

Hoffman za razširjenje trgovine

Važni razgovori z evropskimi državami

Washington, D. C., 22. jun. — Paul Hoffman, upravitelj Marshallovega načrta, se je izrekel za razširjenje trgovine med zpadom in vzhodom, ko se je postal s časnikarji. V izjavi je nagnal potrebo omejitve pošiljanja blaga v Sovjetsko unijo in države v vzhodni Evropi. Dejal je, da blago ne sme biti vojaške in strateške važnosti.

Hoffman je priznal, da tolmačenje, kaj je in kaj ni vojaško blago, ne spada v njegovo območje. Držati se bo moral zaključkov drugih ameriških uradnikov. Elektročni stroji in naprave, kakor tudi tračnice, se lahko smatrajo za strateški material.

Hoffman je omenil razgovore v Washingtonu med ameriško vlado in reprezentantji evropskih držav, ki bodo deležne pomoći na podlagi Marshallovega načrta. Izrazil je upanje, da bodo rezultirali v sklenitvi dogovorov.

Podpisani morajo biti do 3. julija. Ako ne bodo podpisani, bo program ameriške pomoći zpadni Evropi suspendiran.

RAZGOVORI MED AMERIŠKIMI URADNIKI IN ZASTOPNIKI DRŽAV EVROPE

Washington, D. C., 24. jun. — Razgovori so se pričeli med uradniki državnega departmanta in reprezentanti šestnajstih držav, ki bodo deležne pomoći na podlagi Marshallovega načrta. Reprezentanti evropskih držav, ki bodo dobile milijarde dolarjev, so izjavili, da je treba ameriške pogoje glede pomoći revidirati.

Willard L. Thorp, pomožni državni tajnik za ekonomske zadeve, je predstavnik Amerike v diskuzijah. V imenu evropskih držav govorijo britski poslanik Oliver Franks, francoski poslanik Henri Bonnet, danski poslanik Henrik Kauffman in Dan Hammarskjöld, načelnik švedske državne banke.

Važni problemi v zvezi z izvajanjem Marshallovega načrta so predmet diskuzij. Eden je, kako daleč bo Šola Amerika v kontroli ranstava evropskih držav, ki bodo letos dobile čez šest milijard dolarjev. Drugi se nanaša na Francijo in Veliko Britanijo, ki sta naznani, da ne bosta preklicali sklenjenih trgovinskih dogovorov z drugimi državami, kar zahteva Ameriko. Francija in Velika Britanija bosta dobili levji delež pomoći na podlagi Marshallovega načrta.

Zamorski inženir Robinson v Rusiji

Izvežbal se je v sovjetskih šolah

Moskva. — (ALN) — Velika Koganovičeva tovarna, ki izdeluje kroglične ležaje (ball bearings) in ki je ena največjih v sovjetski Rusiji, je že domala obnovljena. Inženirji in delavci montirajo v nji stroje, ki jih je osnoval Robert Robinson, ameriški zamorec, ki je pred leti delal v Fordovih tovarnah v Detroitu.

Robinson je prišel v Rusijo leta 1930 s skupino inženirjev in delavcev, ki jih je sem poslala Fordova družba v smislu pogode, da opremijo veliko tovarno za traktorje v Stalingradu.

Delavski odnosi v Rusiji so Robinsonu ugajali že od začetka njegovega bivanja v Sovjetski zvezni. Glavni vzrok, da se je odločil ostati v Rusiji, pa je bil, ko ga je neki ameriški inženir, ki ni verjal v enakost črnih in belih ljudi, ob neki priliki lopnil po glavi. V tem incidentu je bilo javno mnenje ruskega ljudstva odločno na strani mladega zamorca. Belopoljni inženir je bil poslan nazaj v Ameriko.

Mlad Robinson je prišel v Rusijo, kot navaden delavec, nato pa se je izučil za inženirja v sovjetskih tehničnih šolah. Med tem časom je Robinson postal sovjetski državljanski, sedaj pa v veliki Koganovičevi tovarni za kroglične ležaje nadzoruje montiranje novih strojev. Načrte in obrise za te stroje je izdelal on sam.

Molotov odletel v Varšavo

Konferenca voditeljev komunističnih strank

Varšava, Poljska, 24. jun. — Ruski zunanj minister V. M. Molotov je včeraj odletel iz Moskve v Varšavo, kjer se bo postal z voditelji komunističnih strank v državah vzhodne Evrope. Poročila pravijo, da bo predmet diskuzij na konferenci ustavitev separatne vzhodne nemške države.

(Moskovsko radijsko poročilo, prestreženo v Londonu, pravi, da bodo na konferenci razprave o zaključkih konference reprezentantov šestih evropskih držav v Londonu. Na tej konferenci so bili osvojeni načrti glede eventualne ustanovitve samovlade v zapadni Nemčiji. Konference so se udeležili reprezentanti Velike Britanije, Amerike, Francije, Belgije, Hollandije in Luksemburške.)

Poročilo pravi, da je Molotov dosegel v Varšavo. Ko je pristal na letališču, je omenil predmet razprav med njim in zunanjimi ministri Jugoslavije, Čehoslovake, Rumunije, Poljske, Bolgarije in Albanije. Naglasil je potrebo zaščite pred novo agresijo nemškega imperializma in bratstva med slovenskimi narodi. Uradno naznanih je razkrilo glavne osebnosti, ki se bodo udeležile diskuzij. Te so jugoslovanski zunanj minister Stanoje Simčič, ogrski zunanj minister Eric Molnar, čehoslovanski zunanj minister Vladimir Klementis, rumunska zunanj ministerica Anna Pauker, bolgarski zunanj minister Vasilij Kolarov, albanski premier Enver Hodža, poljski premier Josef Cyrankiewicz in poljski zunanj minister Zigmund Modzelewski.

Nagnal je omenja, ali se bodo konference udeležili voditelji italijanske in francoske komunistične stranke. Znano je vseeno, da je Palmiro Togliatti, vodja italijanske komunistične stranke, zapustil Rim, Jacques Duclos, vodja francoske komunistične stranke, pa Pariz. Z izjemo Albanije so vse druge države reprezentirane v Kominformu, katere sedež je v Belgradu. Poročilo pravi, da so bili tudi voditelji nemške komunistične stranke v ruski skupišči coni povabljeni na konferenco.

Hoffman je priznal, da tolmačenje, kaj je in kaj ni vojaško blago, ne spada v njegovo območje. Držati se bo moral zaključkov drugih ameriških uradnikov. Elektročni stroji in naprave, kakor tudi tračnice, se lahko smatrajo za strateški material.

Hoffman je omenil razgovore v Washingtonu med ameriško vlado in reprezentantji evropskih držav, ki bodo deležne pomoći na podlagi Marshallovega načrta. Izrazil je upanje, da bodo rezultirali v sklenitvi dogovorov.

Podpisani morajo biti do 3. julija. Ako ne bodo podpisani, bo program ameriške pomoći zpadni Evropi suspendiran.

Italijanski faisti izpuščeni iz ječe

Rim. — Vlada premierja Alcida de Gasperija, ki je zmagal z ameriško pomočjo pri volitvah 18. aprila, je izpuštila iz ječe več vodilnih fašistov. Nedavno je bil izpuščen iz ječe Edmondo Rossini, ki je bil poglavar organizacije delavske fronte pod vladom diktatorja Mussolinija. Dalje je bil izpuščen Luigi Federzone, predsednik bivšega fašističnega senata.

Vsi problemi morajo biti rešeni in dogovori o vzajemni kooperaciji ter samopomoči podpisani do 3. julija v soglasju s pogojem Marshallovega načrta. Thorp je namignil, da bo Amerika olajšala pogoje glede kontrole demarka Šestnajstih evropskih držav.

Londonski listi izražajo zaskrbljenje glede ameriške kontrole izmenjevalne vrednosti funta sterlina, kar predvideva Marshallov načret. Ali bodo evropske države sprejele Thorpove provizije glede kontrole, ni znano. Thorp je dejal, da je praviljen dati nekaj kodem, ki pa morajo biti v soglasju s poslovnim programom, ki je bil sprejet v kongresu.

Domače vesti

Nov grob na zasedu

Fontaha, Cal. — Tukaj je ne-nadoma umrl Rose Lazar, članica društva 723 SNPJ, rojena v Dobu pri Domžalah. Zapušča moža, dve hčeri, sestro v Ingleswoodu, Cal., brata v Clevelandu in enega brata v starem kraju.

Kompanija pretrgala pogajanja

Unija bo obdolžila nepošteno taktike

Chicago. — (FP) — International Harvester Co. je pretrgala pogajanja z unijo United Farm Equipment & Metal Workers CIO. Unija reprezentira 40,000 delavcev v tovarnah kompanije.

Unija je obdolžila kompanijo nepošteno taktiko po pretrganju pogajanj. Obdolžitev je izrekel Gerald Field, direktor unije. Uradniki kompanije so izjavili, da so pretrgali pogajanja zaradi stavke v tovarnah v Auburnu, N. Y. Prej je kompanija ponudila zvišanje plače za enajst centov na uro, kar pa je unija odkonila.

"Kompanija je ponovila staro taktiko," je rekel Field. "Vprašanje ni stavka v Auburnu, temveč zvišanje plače in sklenitev nove pogodbe."

Tiskarske firme naznanile sporazum

Umja izvojevala zvišanje plače

Chicago. — Reprezentanti organizacije tiskarskih firm so naznanih doseglo-sporazuma s čikaško tiskarsko unijo. Pogajanja so trajala več mesecov.

V prvih dneh marca je moral 45 tiskarskih firm zapreti vrata zaradi spor s tiskarsko unijo. Okrog 2,000 tiskarjev je izgubilo delo.

Sporazum določa zvišanje plače za \$11.89 na teden. Firme so prej ponudile zvišanje \$9.29 na teden, toda unija je ponudbo zavrnila.

Stavka proti petim čikaškim listom se nadaljuje. Ti so Tribune, Daily News, Herald American, Sun-Times in Journal of Commerce. Tiskarska unija je oklicala stavko proti listom pred sedmimi meseci. Vsa dosedanja prizadevanja za končanje konflikta so izjalovila.

Nov poskus za rešitev konflikta

Washington, D. C., 24. jun. — Državna narodna garda je ustavila rekrutacijo danes, ker je dobila dovolj prostovoljev. Zadevno naznalo je objavil general Joseph A. Teece, poveljnik garde. Garde je dosegla določeno kvoto 18,838 mož. Čez 1,300 fantov se je prisjavilo samo v Chicagu za službo v gardi od zadnje sobote, ko je kongres sprejel načrt obvezne vojaške službe. Predsednik Truman je odredil zvišanje plače za 11 do 14 centov na uro. Unija zahteva zvišanje za 30 centov na uro. V tovarnah Ford Motor Co. v Detroitu in drugih mestih je upostenih okrog 110,000 delavcev.

Avtorna unija zavrnila ponudbo

Detroit, Mich., 24. jun. — Unija avtinskih delavcev CIO je zavrnila ponudbo Ford Motor Co. glede zvišanja plače za 11 do 14 centov na uro. Unija zahteva zvišanje za 30 centov na uro. V tovarnah Ford Motor Co. v Detroitu in drugih mestih je upostenih okrog 110,000 delavcev.

Pogajanja glede končanja stavke

Chicago, 24. jun. — Reprezentanti unije Amalgamated Association of Street, Electric Railway & Motor Coach Employees so naznanih obnoviti pogajanje z uradniki železnice North Shore Line glede končanja stavke, ki traja že 89 dni. Stavka je bila oklicana, ko je uprava železnice odbrila zahtevko za zvišanje plače.

Unija izvojevala zvišanje plače

Akron, O.—Unija kavčarskih delavcev CIO je izvojevala zvišanje plače za enajst centov na uro za 23,000 delavcev, upostenih v tovarnah Firestone Tire & Rubber Co. Zvišanje določa nova pogodba med unijo in kompanijo.

Poplava zahtevala sedem žrtev

Hydro, Okla., 24. jun. — Sedem oseb je izgubilo življenje, ko je poplava dosegla v sredini delavcev.

Detonacija v akrovem je pod vodo.

Bojanjen je, da bodo pridelki uničeni.

Preiskava komunističnega vpliva v unijah

New York, 24. jun. — Kongresnik Hartley, republikanec iz New Jerseyja in soavtor protidelavskega zakona, je naznanih preiskava komunističnega vpliva v delavskih unijah. Pričela se bo prihodnjo sredo v Washingtonu pod vodstvom kongresnega odseka za delo in vzgojo.

Progresivna stranka zavrnila povabilo

Njeni kandidati ne bodo nastopili pred odborom organizacije odvetnikov

Chicago. — Progresivna stranka je zavrnila povabilo odbora organizacije odvetnikov, naj njeni kandidati nastopijo pred članimi odbora, da jih bodo zaslišali. Vodstvo organizacije je stranka označila za napihnjene srajce, ki se postavlja v pozicii civilnih vojnikov.

Kandidati progresivne stranke, ki so se odločili za bojkotiranje odbora organizacije odvetnikov, so Samuel Heller, Pearl M. Heart, Landon L. Chapman, Thomas M. Clarke, Edmund Hatfield, John P. Krall, Irving Krane, Nellie MacNamara, H. B. Ritman, Samuel Rosenberg in David Rothstein.

Kandidati progresivne stranke, ki so se odločili za bojkotiranje odbora organizacije odvetnikov, so Salmon H. Garfield, direktor progresivne stranke v čikaškem okraju, omenil razloge, zakaj je bilo povabilo odločljivo, da kandidati ne bodo nastopili pred odborom. Dejaj je, da takozvani razgovori ne bodo zaslišani, temveč in kvilibacijacija.

Garfield pravi v pismu, "da je organizacija odvetnikov le orga dvostranske demokratsko-republikanske koalicije, ki podpira naše nasprotnike. Zadnjo jelen, ko so naši kandidati za sodnike nastopili pred odborom, so jim bila stavljena razčljaliva in neumestna vprašanja. Zaslišanje je bilo farsa."

V

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILLO IN LASTNINA SLOVENESE NARODNE PODPORNE JEDNOVTE

Organ of and published by Slovens National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$8.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$8.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cena glasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nesenzornih člankov se ne vratajo. Rokopisi literarne vsebine (critice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo posiljalcu le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

138

Namen političnih cirkusov

Ko bodo prišle te vrstice do čitateljev, bo že konec republikanskega cirkusa v Philadelphiji. Čez par tednov pa se v istem mestu pricne demokratični cirkus, kateremu bo istotno sledila konvencija nove progresivne stranke, o kateri upamo, da ne bo cirkus, marveč resno zborovanje, ki se bo pečalo z resnimi problemi.

Konvencije starih strank so postale cirkus iz razloga, ker so demokratični in republikanski politikanti spoznali, da s temi cirkusi najlaže stepe in blufajo politično nezrele volilce, ki so v veliki večini. Sploh so to spoznali že vladarji starega Rima, ki so Rimljani kloroformirali na podobne načine—s cirkusi in igrami. Podobnih metod se poslužujejo tudi ameriški "free enterprizerji", katerim v ta namesto služita obe starci strank, ki se izbirno razumeta na cirkuske igre in blufarijo volilcev.

Takih političnih cirkusov v resnicni ne pozna nobena druga država kakor jih vsaka štiri leta prirejata obe starci stranki. Blufanje in slepitev volilcev sicer ni noben ameriški monopol, toda v nobeni drugi državi, ki se ponaša s staromodno politično demokracijo, ni ta umetnost prišla do takega vrhunca kakor v Ameriki. Razlog je predvsem v tem, ker ta dejelja poznal le dve stranki, ki sta v službi istih ekonomskih in razrednih interesov: v glavnem velekapital in v manjši meri, zdaj tudi farmarjev. Slednje iz razloga, ker se je velekapital v precejšnji meri že vsidral tudi v podjetju.

Delavstvo, ki si služi kruh v industrijsah, po trgovinah in uradilih, v ameriški politiki ne šteje nič iz enostavnega razloga, ker ni politično organizirano v svoji stranki. Tem širokem delavskim slojem je namenjen tudi ves bluf s strani obeh starci strank, ker so važni njihovi glasovi. Kdor je bolj spreten blufač, kdor zna aranžirati večji cirkus, tisti se tudi nadeja, da bo na volilni dan naložil čim več kalimov. To se morda sliši dogmatično, "žaljivo" ali absurdno, vendar pa je resnično. Ako bi ne bilo, bi zadnje dni po radiju in po dnevni tisku ne slišali toliko o tem republikanskem "cirkusu" od bolj resnih političnih reporterjev. Čez par tednov pa se bo enak cirkus razlegal z demokratske konvencije. Razlika bo le v tem, da bo demokratični cirkus letos bolj defenziven, bolj pokapan, ker prvič tam ne bo toliko predsedniških aspirantov kakor jih je bilo med republikanci, drugič pa bo nad konvencijo ležala mora skoro neizogibnega poraza pri jesenskih volitvah.

*

Da ameriško delavstvo v politiki ne šteje nič, je nebroj dokazov. Najbolje je to dokazal zadnji kongres, ki ni sprejel niti enega samega zakončka, ki bi bil v korist delavskega ljudstva, marveč je napravil antidelavski rekord, kakršnega še ne pozna zgodovina kongresa. (Tem se pogovorimo prihodnjih.) Enako je pokazala tudi ta republikanska konvencija, ki je bila faktično manj v skrbih radi delavskih glasov kakor kdaj koli v zadnjih 30 ali več letih. Kakšna bo oziroma je njena "delavska planka", še ne vemo, ko si posljemo te vrstice, toda prva poročila so govorila, da v odboru za platformo ni bilo nobenih diskurzij pri tej točki. Oni so toliko sigurni svoje zmage, odnosno diskreditiranosti Trumanove administracije, da se poživljujejo na "delavske plane". Delavske glasove bodo sicer lovili, ker brez njih ne morejo zmagati, toda računajo, da bo pri tem zadostovalo njih blufanje in kalini iz delavskih vrst bodo leteli za njimi.

Vso oholost in cincinost napram organiziranemu delavstvu je pokazal tudi illinoiski govorč Green v svojem otvoritvenem govoru, katerega so mu seveda sestavili drugi artisti pod nadzorstvom glavnih voditeljev stranke. V tem govoru je Green na primer pel slavoslov Taft-Hartleyevemu zakonu, kar je bil direkten insult silehrne unije, silehrnega delavskega voditelja in "voditelja". Ko je Green izblebetal ta insult na organizirano delavstvo, je uniskim mogulom obljubil, ako izkušnje pokažejo, da je "kaj narobe tem zakonom, da bodo že republikanci poskrbeli, da ga bodo "izboljšali". To je tista "planka", s katero misljijo loviti kaline v vrstah organiziranega delavstva.

Vse drugačna pesem se bo seveda glasila na demokratskem cirkusu, kjer bo večja potreba za blufanje organiziranega delavstva. Tam unijskih voditeljev ne bodo tako insultirali kakor so jih republikanci, marveč jih pitali z vsakovrstnimi obljubami. Vse to iz razloga, ker se demokratični politikanti izven juga dobro zavedajo, da so brez aktivne kampanje s strani raznih unijskih političnih odborov po industrijskih mestih in okrožjih vnaprej obsojeni na poraz. Večina demokratov tega sicer ni kazala v zadnjem kongresu, marveč je na vsej črti in pri vseh točkah sodelovala toriskim republikanci. V resnicni je bila demokratska večina tisti faktor, ki je republikancem pomagala sprejeti vse zakone, anti-delavskih in drugih, marveč je tudi odgovorna za poraze Trumanovih vetov. Republikanci bi namreč ne bili mogli poraziti nobenega predsednikovega veta, ker niso imeli v nobeni zbornici potrebe dvetretjinske večnine.

*

Medtem ko je bil ta republikanski cirkus odkrito v službi Wall Streeta, kakor je bil tudi zadnji kongres arrogantly usmerjen proti delavstvu, bo demokratični cirkus na drugi strani usmerjen na lovanje delavskih glasov:—na blufanje organiziranega delavstva in liberalcev z raznimi "delavskimi plankami" in dvoumimi obljubami socialnih reform. Na jeziku bodo morda obljubili celo majhen "new deal", v žepu pa fuge kazali. Na vse svoje obljube bodo sicer fuge kazali tudi republikanci, ampak demokratom bo šla bolj trda.

Potreba za to blufanje s strani obeh starci strank, zlasti pa že s strani demokratov, je letos velika radi tega, ker se je okrog Henryja Wallacea organizirala nova progresivna stranka. Ta stranka je postala velik trn v peti ne samo vsej patentirani reakciji in obema starima strankama, marveč tudi večini tako zvanih delavskih "voditeljev". Prav tako tudi vsem psevdoliberalcem in "socialistom" (Bog jim grehe odpusti), ki lomijo kopja za Trumanovo ali demokrati za blufanje in slepitve večine volilcev.

Glasovi iz naših naselbin

To in ono

Cleveland, O.—V mesecu januarju sem bral v domaćih veste, da se je pri delu ponesrečil Rudolf Šedlar, 1613 S. 60th Court, Cicero, Ill. Rudi piše, da ga je pobilo 2. januarja ob 10.15 dopoldne, ob 10.30 pa so ga imeli že v bolnišnici in obesili so mu 20 funtov teže na nogo, da se bo izjavnila. Čez teden dni pa so ga posadili na operacijsko mizo in mu vložili nogo v železje. Tako je moral ležati 11 tednov na hrbtu in se ni mogel premakniti niti za palec. Po enajstih tednih so mu vzel stran polovico povojja, čez tri tedne pa ostalo, še 17. aprila pa so ga poslali domov. Sedaj se zdravi doma in zdravnik prihaja k njemu še vedno vsak drugi dan. Se vedno tripi bolečine in nimam pravega počinka. Hodi le malo in se mora opirati na berglje. Za bolničarko ima njegovo Ivanka, katere mu streže bolje kot bolnišnika strežnica.

Rudi ima sedaj že drugo Jo-hanco. Prva ga je zapustila in šla v prerni grob. Ker sem oba poznal, ko sem bil še Cikačan, so o njeni smrti poročal v Prosveti. Rudi je dejal njeni sestri Ani Mladič, kadar pridem v Chicago, bo storil zame, cesar kolji bi želel. Zgodilo se je, da je vpravila zame mama Baškovič zunaj Chicaga in da naj bi jo obiskal, ko pridem v Chicago. In tako sem se neke nedelje v avgustu domajil na Rudolfa in njegov avtomobil. "Rudi, aka hočei kasirati zame, pelti me v Lyons." "Tako!" je dejal in sva šla. "Kam sedaj?" je rekel, ko sva se poslovila pri mrs. Baškovič, katera sedaj že počiva v grobu. "Pojdova v Willow Springs v go-stino Red Gate k Pavli."

Ko sva došla tja, je bil tam "sam" Matt Kure z Lizi in Ivanom, ki je bila vdova. Ta ozemljena fant pa se je pričel nama vdovcem posmehovati: "Poglej ju, vdovca, jaz moram imeti dve vidva pa hodita sama!" Pogradičila me je sveta jeza in sem rekel Maticu: "Ti si jo sem pripejil, ali midva jo bova nazaj odpejila!"

Čeprav smo imeli "blow out", smo srečno privozili v Cicero.

Kdaj pa je prišel Matt nazaj z Lizi, smo čisto pozabili. Moje prvo vprašanje je bilo: "Jennie, kaj imas v loncu?" Ona: "Ko-kos." Jaz: "Prinesi jo sem, da pokažem Ruditu, kako se obirajo kokoši!" In obirali smo jih vsi trije, kaj pa je dobil doma Matt Kure, ne vem. Enkrat sem že nameraval pobrati kosti od naše piške, da bi mu oprail "hash" ker je nama z Rudijem napravil uslužbo. Okrog polnoči sva se ločila od Ivane, seve, to je bilo potem, ko sva ji snedla kokoš.

Ker pa je Rudolf živel v bližini, si je dobro zapomnil, kdo zna speci dobre piške. In tako je hotel še obirati kokoš. Ko sem prišel ponovno v Chicago, mi je povedal, da je napol že narejeno, da je on pri volji, da se stalno naseli, seve, če Ivanka dovoli, da bi pomagal skubiti perutinno in tako sta se poštena Gorenča vezela. Rudolf pravi, če še kdaj pridem tja, naj ne ustavljam prijemu in bom dobiti za kosilo "chicken stw". Upam, da se kmalu pozdravi.

Frank Barbič.

Vabilo na plesno zabavo

Kenosha, Wls.—V sredo, 30. junija, bo igral v Kenosha Frank Jankovich in njegov orkester iz Clevelandja.

Ta orkester je danes znan po vsej deli, saj ni dolgo, ko je bil Jankovich v Milwaukeeju proglašen za kralja valčkov in polk. Igral bo v dvorani Polonia na 7. ulici in 50. st. Ples se bo pričel ob osmih zvečer in bo trajal do polnoči.

Neki siten duhovnik je opazil, da prihaja k njegovim pridigam postaran možak s svojim vnurom, toda starci oče lepo pri vsaki pridiagi zaspri. To ni bilo po volji pridigarju, zato je poklical njegovega vnuka in mu dejal: "Fante, če boš tvojega starega očeta obdržal pokonci, da ne bo za časa moje pridige spal, te bom nagradil vsako nedeljo z niklom."

In res starček ni zaspal drugo nedeljo, ne tretjo, zoper pa je zaspal četrto nedeljo. "Kaj to po-

Za odbor:

Frank Zerovc.

dvostrankarsko zunanj politiko proti Rusiji in vzhodni Evropi. Zato vti ti asortirani elementi mečejo blate in polena v to novo politično gibanje kot za stavbo.

Vse to je potrebno za ohranitev političnega statusa quo v Ameriki. Vse to je v interesu ameriškega monopolističnega kapitalizma. Ako bi se novo politično gibanje namreč razvilo v močno opozicijsko stranko, bi pretela nevarnost tudi takim političnim cirkusom kot jih na svojih konvencijah uganjajo republikanci in demokrati za blufanje in slepitve večine volilcev.

"prifurala" po zraku iz Rentona, Wash., v Chicago, Ill., potem pa v Springfield. Prišla sta na obisk k sorodnikom oz. k Antonu Aublu, ki je Frankov brat. Povedala sta, da sta imela imenitno vožnjo po zraku. Tukaj sta se mudila nekaj dni, potem pa se odpeljala domov z vlakom. Oba sta dobra družabnika. Nasé mesto jima je zelo ugajalo. Želim, da bi se še kdaj videli.

Anton Tomšič in njegova soprga iz Oaklanda, Cal., se nahajata prav tam, od kjer sta omenjena rojaka. Tja sta šla na ženitovanjsko potovanje, namreč da primerno praznijoletničko zakonskega jarma.

Tone mi piše med drugim, da se imata prav dobro in da so tamkajšnji rojaki zelo gostoljubni. Frank Aubel in njegova žena pa sta sporocila, da sta srečno dosegla domov. Najlepša hvala vsem za pozdrave! Tomšiču in njegovi soprgi želim še mnogo let srečnega življenja. Prosveti pa veliko novih narodenikov.

Uršula Zattich.

Pismo iz stare domovine

Livingston, Ill.—Prejel sem pismo od mojega vnuka iz stare domovine, ki se v izčrpuje glasi:

"Dragi starci oče!—Najprvo, se naj van predstavim: Jaz sem vaš vnuk Stanko Novak, sin Vašega sina Franceta. Pisal sem Vam spomladi leta 1945, ko sem se še kot partizan boril v gozdovih.

Kako se kaj imate tam dalec od naše prelep Slovenia, katera je danes svoboda. Ako mi boste odgovorili, prosim da mi malo opišete, kako živite v Ameriki. Dobro Vam je znano, kako smo trpeli v času okupacije. Ako ne bi bilo konec vojne, bi vsi skupaj propadli.

Pred kapitulacijo Italije so me hoteli domobranici pritegniti v svoje vrste, a sem rajšček pobegnil v gozdove k partizanom. V partizanih sem bil od jeseni 1. 1943 do osvoboditve 1. 1945. V nekih ofenzivah so me Nemci in belogardisti ujeli in zaprli, a sem jih pobegnil. Namevali so me ustreliti, pa so se urečunalni. Bil sem v mnogih bojih, vendar pa nisem bil nobenkrat ranjen. Po demobilizaciji sem bil dva meseca doma pri starših, nato pa odšel v službo. Sedaj pridno obnavljamo ruševine, gradimo nove tovarne, železnice itd. Pričakujemo lepše bodočnosti in ne bomo več trpeli pomanjkanja, kot smo ga vsa leta poprej.

Pri nas v Stranjah je doma samo mati, sestra in brat, ostali pa smo šli po svetu, da si ustvarimo boljšo bodočnost. Oče pa je zaposlen že vse od osvoboditve naprej kot železničarski delavec. Brat France je sedaj pri vojakih, eden pa je v Stični, za traktorista, dočim je sestra Ana odšla na udarniško delo na Primorsk, kjer gradijo Novo Gorico.

Zaključujem in Vas lepo pozdravljam in se priporočam za odgovor. Stanko Novak.

Frank Novak.

Glas iz Livingstonia

Livingston, Ill.—Iz naše naselbine se le redko kdaj kdo oglaši. Dela je dosti in kdo ni danes zaposlen, je bodisi bolan ali pa len. Premogovnik obratuje pet dni v tednu, včasih pa tudi do šest dni. Tudi v vrtovih je dosti dela.

Približno milio in pol od moje hiše so pričeli vrtati za olje, toda mi ni znano, ali so pričeli do olja ali ne. Nato pa so pričeli vrtati na drugem mestu in zadele na močan oljni vrelec. Ne vem, koliko sodčkov na dan ga priteče, vem pa, da je dobre kvalitete, ker zelo močno diše.

Sporočam, da nás je priseljila mlada sestra Frances Kravanja, ki je prišla 19. junija z mladim ženinom Antonom Moriganom iz Detroita. Sedaj sta na farmi pri starših Antonu in Frances Kravanji. Mladim poročencem klicem: "Bilo srečno! Imeli smo se prav dobro na svatbi.

John Widmar.

Iz Haaga v Moskvo

Milan Vidmar

V torek 30. marca so šli udeleženci veleturnirja za svetovno šahovsko prvenstvo na dolgo pot iz Haaga v Moskvo, čez vso severno Evropo, Nemčijo, Poljsko in zapadno Rusijo. Velenomisti, ki se bore za naslov svetovnega prvaka, holandski in sovjetski komite, razsodišče, sekundanti, poročevalci in pomožno osebje, vse se je strinilo v eno, samo veliko družino, ki se je na poti iz Haaga v Berlin zaučala holandskemu, na poti iz Berlina v Moskvo pa sovjetskemu vodstvu.

Iz holandskih mest ne vozijo letala v Berlin. Le železnica omogoča potovanje skozi zapadno Nemčijo, je pa zelo skopra. Samo nekaj vlakov gre v tednu iz Holandske skozi britansko okupacijsko cono. Prav za prav so to sami vojaški vlaki, to se pravi vlaki okupacijske oblasti. Potno dovoljenje okupacijske oblasti je zelo tesno odmerjeno: dovoljuje ti le 24 ur.

Vlak ima v pristanišču Hook van Holland zvezo z angleškimi parniki in se ne ustavlja v Haagu. Zato nas je avtobus prepeljal iz Scheveningenja v to pristanišče, kjer smo zasedli svoj vagon. Holandci so nam prekrbeli voz I. razreda, toda razočaral nas je. Vojna mu ocitno ni bila prizanesla. Kmalu po 10. uri dopoldne smo odrinili. Med potjo smo pobrali v Delftu še Euweja, njegovo soproga in hčerko, začeli igrati rumby in rusko preferanco, se razgovarjali o turnirju, o potovanju, o Moskvi in potrežljivo prenašali dokaj neugodno potovanje. Toda kmalu nas je zamotila zunajna revščina. Nekako ob 14. smo prevozili nemško mejo.

Slike nemške obmejne postaje je bila zlepia pozabil. Skoraj tri leta po koncu druge svetovne vojne je postaja še vse razrušena in neozdravljivo pohabljena! Na stekleni strehi perona ni stekla. Velika ura je zvita v čudovit sveder, ker jo je ocitno predri močan projektil. Strešno stojalo, ki je nekod podpiralo nekaj 20 telegrafskih žic, leži klaverno na ogrodju peronske strehe. Žid je brez ometa, okna so razbita. In v tej razvalini posluje urad obmejne postaje.

Vlak vdre v Nemčijo. Razbiti hiše, razrite ceste, obilo majhnih njiv. Vidim staro ženico, ki braska s palico po razvalini. Mrk svet, ki se je nekako rešil iz grote povodnj. Blizame se Porurju. Essen. Dokaj veliko mesto je strahotno razrušeno.

Vozni list vsebuje nakazilo za obed v jedilnem voznu. Neverjetno majhno porcijo ti položi natakar na mizo. Moj sosed zahteva vsaj še dva hlebčka skljanege mesa. Toda strežaj ga strogo zavrne. Lakota. Obupna, porazna, skoraj nepojmljiva lakota leži nad Nemško britanske okupacijske cone.

Pozno zvečer se ustavimo v Herfordu. Naveličani neudobnega vagona, lačni, trudni, izstopimo. Vlak vozi namreč v ogromen kup na peron. Potem pa nam izroči propustnice z nakazilom za večerje v bližnjem hotelu. Večerje seveda nismo dobili. Pač pa so nam pripravili udoben spalni voz za vožnjo do Berlina.

Zgodaj jutraj nas sprevidnik zbudil v bližini Berlina. Na postaji Charlottenburg nas sprejemo sovjetske okupacijske oblasti, prisrčno, skrbno, utrežljivo. Dolga vrsta avtomobilov krene v Karlshorst, v mestec na robu Berlina. Spotoma smo prevozili skoraj ves Berlin. In odvije se nam pretresljiv, nepozaben, pošasten film razdejanega velemeesta, ki je v svoji ne-pojmljivi nadutosti hotelo postati središče sveta.

V Karlshorstu smo gostje sovjetskih oficirjev. Pri zajtrku ponudijo črn kaviar. Belega kruha je v oblici. Vsega je dovolj. Kdor ne pozna sovjetske, ne pozna gostoljubnosti. Dve veliki, udobni sobi sta moje stanovanje v Karlshorstu, čeprav hčemo preživeti le en dan v Berlinu. In ko omenim svoje zanimanje za sodobne elektrotehnične probleme, mi takoj omogočijo obisk ustreznega laboratorija in razgovor s strokovnjaki.

V poslopu sovjetske vojaške administracije je po našem prihodu velika šahovska prireditve. Na podiju v ogromni dvorani, natlačeno polni, sedim poleg generala, ki nas pozdravi in pred-

pili, sem dobil velik šopek svetih cvetlic. Seveda so jih dobili tudi igralci turnirja. Sprejem je bil veličasten. Ogonoma monsica je polnila peron. Skozi gnezdo so nas počasi vodili v sprejemnico na postaji in vse čas filmali. Čudil sem se razsežnost sprejemnice in njeni eleganti opremi.

Zasedli smo avtomobile. Skrb za prtljago je prevzela delegacija. Zdrdrali smo po široki cesti M. Gorkega. Most čez reko Moskvo. Rdeči trg. Trg Revolucije. Velika opera. Ustavili smo se pred hotodom Metropol. Vse je bilo skrbno pripravljeno. Dobil sem razkošno stanovanje treh sob z ragledom čez Trg revolucije.

Pohitel sem, da brzjavim domaćim. Ravno poldne je bilo. Ob 13. so mi sporočili, da je brzjav že v Jugoslaviji. Nevarjetno. Pa je bil le že isti večer v Ljubljani in prihodnje jutro so mi prinesli odgovor, ki je po noči prispel v Moskvo.

Italijansko gospodarstvo načelo propada

Rim. (Tanjug). — Nespeljski "La Voce" piše, da označuje trgovinsko bilanso Italije velikansko neuravnovesenost in velikanski primanjkljaj. Italija je popolnoma zgubila svojo gospodarsko neodvisnost, medtem ko italijansko delovno ljudstvo zahteva v interesu države, da se vzpostavijo gospodarski odnosi in težkih ravnovesij. Organizacijske oblike so se spremajale, ker so raznili naraščanja potreb tako narekovali, pospeševali se je delo udarnikov, novatorjev, racionalizatorjev v podjetjih velikega kakor malega obsega. Danes delamo v Jugoslaviji vsi in lahko recemo, da je problem brezposebnosti, ki v kapitalističnih državah Europe in Amerike grožje narašča iz dneva v dan, v Jugoslaviji pa tudi v odvisnost inozemske bančnih in industrijskih monopolov.

Petletni gospodarski načrt, je zajel manjšice delavcev, kmetov in intelektualcev; mobiliziral jih je za neposredno sodelovanje pri izvrševanju načela tak v industrijski kakor kmečki proizvodnji in v trgovini. Organizacijske oblike so se spremajale, ker so raznili naraščanja potreb tako narekovali, pospeševali se je delo udarnikov, novatorjev, racionalizatorjev v podjetjih velikega kakor malega obsega. Danes delamo v Jugoslaviji vsi in lahko recemo, da je problem brezposebnosti, ki v kapitalističnih državah Europe in Amerike grožje narašča iz dneva v dan, v Jugoslaviji pa tudi v odvisnost inozemske bančnih in industrijskih monopolov.

Naravnajoča potrebe pa silijo ljudsko gospodarstvo v Jugoslaviji k iz intenzivnejšemu razvoju.

Z dodatkom novih sil iz po-dežela, kjer postajajo proste za-

radi razvojna mehanizacija kmečstva, so podane nove možnosti za gradnjo novih obratov in novih tovarn. Samo v letu 1948 bo mobilizirani preko 200,000 novih delavcev, ki vstopajo v industrijo, to je skoraj 2% prebivalstva, da bodo izpolnili načelo petletnega gospodarskega načrta za leto 1948.

Da bi v največjem tempu rea-

lizirali prvo "petletko", je pred-

dnevi razpisala jugoslovanska

zvezna vlada I. notranje posojilo

pod izredno ugodnimi pogoji in

v višini 3 milijard in 500 milijonov dinarjev. To posojilo ima

značaj pravega množičnega ljudskega posojila za petletko in

predpriprave za vpisovanje tega posojila so postale prava druž-

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

Prva jugoslovanska "petletka" je v uspešnem razvoju in je že v prvem letu dala najugodnejše rezultate. Niso se že dodobra zacetile težke rane, ki jih je za-dala topla fašističnih okupatorjev v letih 1941-45, že so se postavile pred delovnega človeka nove in težke naloge zato, da bi si zgradil predpogoje gospodarskega in socialističnega življenja na trdnih temeljih in da bi si postavil trdno osnovo, iz katere bi lahko črpali sredstva za izboljšanje svojega življenja in za dvig svojega materialnega in duhovnega blagostanja.

Petletni gospodarski načrt, je zajel manjšice delavcev, kmetov in intelektualcev; mobiliziral jih je za neposredno sodelovanje pri izvrševanju načela tak v industrijski kakor kmečki proizvodnji in v trgovini. Organizacijske oblike so se spremajale, ker so raznili naraščanja potreb tako narekovali, pospeševali se je delo udarnikov, novatorjev, racionalizatorjev v podjetjih velikega kakor malega obsega. Danes delamo v Jugoslaviji vsi in lahko recemo, da je problem brezposebnosti, ki v kapitalističnih državah Europe in Amerike grožje narašča iz dneva v dan, v Jugoslaviji pa tudi v odvisnost inozemske bančnih in industrijskih monopolov.

Petletni gospodarski načrt, je zajel manjšice delavcev, kmetov in intelektualcev; mobiliziral jih je za neposredno sodelovanje pri izvrševanju načela tak v industrijski kakor kmečki proizvodnji in v trgovini. Organizacijske oblike so se spremajale, ker so raznili naraščanja potreb tako narekovali, pospeševali se je delo udarnikov, novatorjev, racionalizatorjev v podjetjih velikega kakor malega obsega. Danes delamo v Jugoslaviji vsi in lahko recemo, da je problem brezposebnosti, ki v kapitalističnih državah Europe in Amerike grožje narašča iz dneva v dan, v Jugoslaviji pa tudi v odvisnost inozemske bančnih in industrijskih monopolov.

Naravnajoča potrebe pa silijo ljudsko gospodarstvo v Jugoslaviji k iz intenzivnejšemu razvoju.

Z dodatkom novih sil iz po-dežela, kjer postajajo proste za-

radi razvojna mehanizacija kmečstva, so podane nove možnosti za gradnjo novih obratov in novih tovarn. Samo v letu 1948 bo mobilizirani preko 200,000 novih delavcev, ki vstopajo v industrijo, to je skoraj 2% prebivalstva, da bodo izpolnili načelo petletnega gospodarskega načrta za leto 1948.

Da bi v največjem tempu rea-

lizirali prvo "petletko", je pred-

dnevi razpisala jugoslovanska

zvezna vlada I. notranje posojilo

pod izredno ugodnimi pogoji in

v višini 3 milijard in 500 milijonov dinarjev. To posojilo ima

značaj pravega množičnega ljudskega posojila za petletko in

predpriprave za vpisovanje tega posojila so postale prava druž-

beno-politična in množična kampanja. Jugoslavija je po osvojitvi z ravnovesjem velikanske zneske za investicije in ne da bi zato država razpisala notranje posojilo, ali pa najela posojilo v inozemstvu. Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitrejšega in mogočnejšega gospodarskega dviga ter kulturnega napredka delovnega človeka

novi viri za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji

bodo posojili v inozemstvu.

Posojilo, ki je bilo razpisano pred dnevi, ni državno posojilo v starem kapitalističnem smislu, nego je le določilni vir za izgradnjo socialističnega gospodarstva v Jugoslaviji.

Zaradi hitre

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE

ANTON INGOLIĆ

Gledajevanje

Pivec je vrnjal kozarec. V zadregi se je smehljal. Ni še izgubil upanja. Vendar ni vedel, kaj naj podvzame. Zamisil si je bil drugače. Da bi imel vsaj minuto časa, da bi pretehal svoj položaj.

Vojaki ga niso pustili na miru, silili so ga z vinom, vpraševali, kje so Rusi, kje partizani, kje Tito. Pivec je spoznal, da so sami Avstričci, ki so imeli vojske že davno dovolj. Ce bi prišel s samim Titom borec, ki se mu brez besede predali.

"Kakšno korist bi storil, če bi streljal nanje? Toda nekaj mora storiti! Mora!"

Sposilov se je. Pred kavarno pa je obstal. Krenil je na drugo stran ulice. Spoznal je še jasneje, da mora še nočoj nekaj storiti. Ce ne bo nočoj, ne bo nikoli. Ti svetli trenutki se ne bodo povrnili. Tudi je vse pripravljeno. Revolver ima. Ničesar še ni zamisil.

Teda je zaslišal pred seboj vojaški korak.

Stopil je za telegrafskega droga. Nasproti mu je prihajal visok vojak. Nekej odločnega in samozavestnega je bilo v njegovem koraku.

Pivec se je še bolj stisnil za drog. Počakal je trenutek. Vojak je bil samo še nekaj korakov pred njim. Kot gora je bil velik. Teda je Pivec segel po revolver, ga nameril v vojaka in dvakrat sprožil.

Vojak se je v hipu vrnil. Pivec se je pripravil na skok preko plota. Teda pa je vojak zajel silno, pretresljivo: "Saj nisem Nemec, Slovence sem!"

"Kdo?" je jeknil Pivec.

"S Pohorja sem," je odvrnil vojak hropeče. "Nemci so me potisnili v vojsko . . . V Grčiji in Bolgariji sem bil . . . Nisem si upal prej zbežati . . . Zdaj grem, da poščem partizane . . . zadnji čas je . . ."

Pivec se je poražen pognal na plot.

Teda je zadonočil tik za njim:

"Halt!"
Snop jarke luči je osvetlil Pivca na plotu in umirajočega vojaka v nemški uniformi na tleh pod njim. Takoj nato se je razleglo v samotno ulico nekaj strelov.

Franc Pivec se je skotalil mrtev v Miletievcu.

DOMOV

Matevž Gaber se je do zadnjega držal čvrsto, čeprav so ga v poslednjih štirih letih zadele večje nasreče kakor prej pet, koč Gabrovih rodov, ki so živelii od davnih časov na svojem obširnem posestvu pri Sv. Ani v Slovenskih goricah.

Najprej so ga Nemci pregnali z ženo Meno, hčerkijo Tiko in najmlajšim sinom Tinetom z njegovega posestva, ga odpeljali v Srbijo in ga v nezadnjem mestu iztororili s skromno prtiljago. Med ljudmi, katerih jezik je le s težavo razumeš, je moral začeti življenje izgnanca. Matevž Gaber je imel doma preko dvajset oralov zemlje, njegovi hlevi so bili polni živine, kače polne žita in v obokani kleti so stali polni sodi dobrega jeruzalemcu; nikoli ni nikogar za niče-

sar prosil, tudi ni bil vajen izvrševati tujih ukazov, saj je bil dolga desetletja župan. Zdaj pa ni imel ničesar in ni pomenil ničesar. Bil je revnejši od zadnjega berača. Toda ostala mu je trdna vera, da bo napočil čas, ko se bo vrnili na svoje posestvo, prevzel župansko oblast v svoji vasi, ki se s svojimi belimi hišami in zelenimi sadovnjaki razteza čez dva hriba, in pokazal tistim, ki so ga očrnili in pregnali z njegove zemlje samo zato, ker je bil zvest sebi in svoji zemlji.

"O, prisel bo čas," je često govoril prve tedne izgnanstva, "in tedaj bodo videli, kdo je Matevž Gaber. Mena, ne joči, Tine, glavo pokonci, mlad si, s potrpljenjem in borbo si mora prisluti lepši življenje!"

Ni izgubil vedrega nasmeha in jasnega pogleda, novim razmeram se je prilagodil hitrejško mnogi trgovci, ki so prinesli s seboj precej denarja in ki niso bili tako navezani na svojo zemljo in svoj jezik ko on. Že dva meseca po prihodu si je najel majhno stanovanje—sobo in kuhinjo—kupil star štedilnik, nekaj lončenih končev in desk, iz katerih je napravil odrinc z nadstrešnjem, mizo in stole, potem pa je vzel sina in odšla sta v sosednje mesto ter kupila staro čevljarsko orodje. Odprli je čevljarsko delavnico. Res, da se Tine še ni bil izučil čevljarske obrti in da se je Gaber sam ni nikoli učil, vendar sta oba znali popravljati čevlje, to se mu je za začetek zdelo dovolj.

Tako je Matevž Gaber, kmet in vinogradnik od rojstva, v svojem petdesetem letu vzel kmetstro in roke in sedel na nizki čevljarski stolček; k njemu je priselil njegov petnajstletni sin. Najprej sta zakrpači čevlje Slovencem; ti so raznesli glas o solidnem čevljaru. Ni minilo štirinajst dñi in majhna čevljarska delavnica se je začela polniti z razigranimi čevljimi.

Matevž Gaber, visok Goričanec z ozkim obrazom, kratkimi upornimi brki in močno brado, je ostal na zunaj še vedno, kar je bil: veder človek vinskih goric, vendar mu je bilo prečesto bričko, ko je sedeč na nizkem stolčku razmisljal o svojem domu in svoji zemlji.

Oj, kakšen je njegov dom! Kakšna je njegova zemlja!

Dva visoka topola te pozdravljata že od daleč. Stopiš v dolini iz postaje in ju že vidiš. Greš spodaj med travnik in njivami, zgoraj s hribčka pa te pozdravlja visoka vitka topola. Vzpenjaš se naravnost proti njima. Ko prišepa na hrib, vidiš pod njima belo hišo in veliko gospodarsko poslopje. V oknih cvetice, med njimi našejanjo lice veselega dekleta, na dvorišču red in snaga, v hlevih rejena živila. In potem greš kar dalje po Gabrovem zemlji. Sadovnjak leži za hišo. Tu raste sadno drevo, ki ga je zasadil njegov pokojni oče, zvečine pa Matevž sam. Travnik Za potjo, njiva v Globeli. Tu uspeva koruza, krompir, repa, Pašnik na Grebenu, gozd v Poleni in tam onstran spet sadovnjak, njive in nad njimi vinograd. Pol hriba sama vinska trta. In vrh vinograda zidanica z globoko obokano kletjo. V njej leže na močnih gantarjih trebušasti sodi, vsak s svojo letnico.

(Dalej prihodnjih.)

S PARTIZANKO

Cene Krajan (Ladijski dnevnik)

(Nadaljevanje.)

Navedno se misli, da z ovčami ni veliko dela, razlagi Jože, toda tudi za ovce je treba skrbeti. Ko je jagnje staro tri do pet dni, mu odsekajo rep. Pod repom bi se v vročem avstraliskem podnebju zaredile muhe, ki bi uničile ovco. Drugi sovražnik mladih jagnjet so vranje. Jagnje, ki ni blizu svoje matere, vrane hitro napadejo in mu izključujejo oči. Se nevarnejši sovražnik je lisica, ki požre jagnjetu jezik. Če napade čredno divji pes dingo, mora priti na pomoci človek, ker je dingo nevaren tudi odraslim ovcam. V oktobru, ko je največ nevarnih muh, je treba vsako ovco namazati z nekim črnim oljem, podobnim katranu, da se v kozi med volno ne zaredi mrčes. Kadar je travna trda, je treba vbrizgati ovcam v gobec posebno zdravilo za prebave. Vsako leto dobri vsaka ovca injeckijo proti bolezni, ki povzroča oteklinu. Najbolj nevarna ovčja bolezen je rdečica oči. Za rdečico oči obolelo ovco ločijo od zdravih in jo zdravijo z posebnimi zdravili. Najteje pa je seveda za ovce, če nastopi dolga suša in jim zmanjka paše. Takrat pogine na tisoče in desetisoče ovac. Mrtve ovce je treba naložiti na kup, politi z bencinom in zaigati, da v veliki vročini ne okujo vse pokrajine.

Na mnogih farmah so najboljši ovčji pastirji avstralski črni. Na konjih jezdijo okrog ovčjih krčel in jih cuvajo pred tisoči lir.

Vsi stržiči so organizirani v sindikatu stržičev ovac. Kdor ni član sindikata, ne sme opravljati tega dela. Stržiči delajo na dan po osm ur. Za strženje stotih ovac dobre dve liri in pol in hrano. Na največjih farmah trajeta strženje tudi po vsem mesecu. Na takih farmah strži po 25 stržičev, na manjših pa 100 stržičev, na kmetijah pa 50 stržičev.

Prvo leto sem posejal 300 akrov pšenice. Pridelal sem semene in 1200 vreč pšenice za pridajo. 1100 vreč po 100 kg sem prodal in izkupiček posiral banki. Plačal sem del dolga, toda za Ivana ni nič ostalo. Od doma pa je prišlo pismo, da z Ivanovo šolo ne bo nič, če ne pošljem 20 lir. Zato sem na skrivaj prodal še 100 vreč pšenice, da sem izpolnil obljubo, ki sem jo dal svetoj zeni.

Prvi let je bil v Jugoslaviji letina tobaka zelo dobra. Tako je izračunal Mate Granič iz Ljubljanskega v Hercegovini, da bo dobil za tobak 50.000 dinarjev.

Njegove hitre škarje na električno ostrjevo dnevno do 200 ovac.

Spreten stržič ostrje na dan tudi po 400 do 500 ovac.

Stržič s škarjam na roko ima na dan dosti dela s 100 ovccami.

Danes je strženje na roko že zelo redko.

Poseben pomočnik zbirava volno, ki jo nalaga v velike kupe. Avstralska ovca do povprečno po 5 kg volne, najboljša ovca tudi po 7 kg. Volno takoj po strženju očisti in sortirajo na 12 vrst. Predpis za sortiranje so zelo strogi. Ostrjevo ovce je treba po enem tednu okopati, da se očisti klopov. Lastnik, ki bi to kopanje opustil, je zelo strogo kaznovan.

Avstralska ovca poleže navedno enega mladiča. Dve mladičevi farmerji nimajo radi, ker nimajo dorasteta. Ovca živi osem do devet let. Cena dobrí ovci je okrog dveh lir. Ovne placujejo po dvesto do tristo lir, za najboljšega plemenjaka pa daju do pet tisoč lir.

Na mnogih farmah so najboljši ovčji pastirji avstralski črni. Na konjih jezdijo okrog ovčjih krčel in jih cuvajo pred tisoči lir.

li, da ima Jugoslavija dobre delavce. Zato se je obrnil angloška vlada, tako trdi Mate, na jugoslovansko vlado s prošnjo, naj pošlje v Avstralijo ljudi, ki bodo zemljo očistili.

Tako je odšlo tista leta v Avstralijo veliko Jugoslovjanov. Z njimi je bil deležen svoje izseljeniške usode tudi Mate.

Mate: Delali smo v skupinah po 20 do 30 ljudi. Najprej smo zasekali dreve, da se je posušilo, potem smo ga začiali in izkopal stote. Zemljo smo izravnali, da je bila pripravljena za oranje. Delo nam je šlo hitro od rok, čeprav je bilo zelo težko in je bila vročina velika. Res smo bili dobri delavci, sami mladi

so nam banke znižale dolbove, smo vendar zapuščali zemljo, na kateri nismo mogli zaslužiti nititi za vsakdanje potrebe. Z majšim sinom, ki je prišel za meno v Avstralijo, sva pustila farmo in šla iskat zlato.

Takole se sadi in sekra sladkornega trsa. V te drevesnice poseje izredno drobno seme, iz katerega zraste v enem letu dober meter-visoko rastlina. V maju ali juniju razsekajo te rastline na dve pedi dolge kose, ki morajo imeti po troje očes. S temi sadikami zasluža sva le za preživljavanje.

Potem je prišla vojna. Mladi ljudje so odhajali v vojsko. Na mesta mladih ljudi smo šli v tovarne in rudnike starejši.

Tako sem delal prva tri leta vojne v zlatem rudniku. Na dan sem zasluzil po 25 šilingov. Tako visoke plače v Avstraliji še nisem imel, pa tudi ne tako visokimi sadikami zasluža nov sadak sladkornega trsa.

Prostor za nasad mora biti dobro pripravljen. Zemljo, ki ne sme biti presuhna in ne premokra, je treba skrbno preorati. Po trikrat ali štirikrat brni pred njim traktor, toliko časa, da je zemlja rahla kot moka. Sadike sad poseben stroj, ki istočasno gnaji in zasipa brazdo.

Mlada rastlina je zelo občutljiva. Treba jo je pleti in osipavati. Podobna je mladi koruzi. V 12 mesecih zraste do 2 ali 3 metrov visoko, kakršna je vrsta sladkornega trsa. Potem na pravi cvet, ki je podoben sirkuvenemu cvetu. Se nekaj tednov in sladkorni trs je goeden za sekanje.

Tedaj pride čas za sekacijo sladkornega trsa. Nekateri pridejo na delo in zaslužek iz gozda, kjer so sekali les, drugi iz svojih barak nekje od Townsvilla. Tisti, ki so prišli iz gozda, so klijub delu manj utrujeni od tistih, ki so prišli iz barak, kjer so dolge mesece brez dela, sekacijo na sezijo sekanja. Sečnja sladkornega trsa priložnostna dela. Največ jih gre v gozd sekat les. Če tudi v gozdu ni dela, ostanejo velikokrat pol leta brez zaposlitve.

Tedaj pride čas za sekacijo sladkornega trsa. Nekateri pridejo na delo in zaslužek iz gozda, kjer so sekali les, drugi iz svojih barak nekje od Townsvilla. Tisti, ki so prišli iz gozda, so klijub delu manj utrujeni od tistih, ki so prišli iz barak, kjer so dolge mesece brez dela, sekacijo na sezijo sekanja. Sečnja sladkornega trsa priložnostna dela. Največ jih gre v gozd sekat les. Če tudi v gozdu ni dela, ostanejo velikokrat pol leta brez zaposlitve.

S pšenico je zasejanih v Avstraliji 60 odstotkov vse posevne površine. Tri četrtnine avstralske pšenice raste v 80 do 300 km širokem in čez 1000 km dolgem pasu, ki se vleče od sredine vzhodne obale proti jugozahodu do zaliva Spencer v južni Avstraliji. Drugo središče velikih pšeničnih farm je na jugu Australije. Pšenica je največje žito avstralskega kmetstva.

Obdelava na velikih pšeničnih farmah je v Australiji povsem mechanizirana. Sejejo in zanjejo vse v rokem. Monopoli imajo v rokah semena, gnojila, stroje, prevoz, to se pravi vse. Monopoli so gospodarji nad vsemi manjšimi farmerji. Tudi sindikat delavcev imajo v rokah.

Največje pšenične farme so v rokah monopolov. Monopoli imajo v rokah semena, gnojila, stroje, prevoz, to se pravi vse. Monopoli so gospodarji nad vsemi manjšimi farmerji. Tudi sindikat delavcev imajo v rokah.

Prvi let je bil v Jugoslaviji letina tobaka zelo dobra. Tako je izračunal Mate Granič iz Ljubljanskega v Hercegovini, da bo dobil za tobak 50.000 dinarjev.

Njegove hitre škarje na električno ostrjevo dnevno do 200 ovac.

Spreten stržič ostrje na dan tudi po 400 do 500 ovac.

Stržič s škarjam na roko ima na dan dosti dela s 100 ovccami.

Danes je strženje na roko že zelo redko.

Poseben pomočnik zbirava volno, ki jo nalaga v velike kupe. Avstralska ovca do povprečno po 5 kg volne, najboljša ovca tudi po 7 kg. Volno takoj po strženju očisti in sortirajo na 12 vrst. Predpis za sortiranje so zelo strogi. Ostrjevo ovce je treba po enem tednu okopati, da se očisti klopov. Lastnik, ki bi to kopanje opustil, je zelo strogo kaznovan.

Takrat mi je svetovala banka, naj kupim še ovce in naj jih redim poleg pšenice. Tako sem četrto leto zasejal samo 500 akrov in pa 200 ovac. Pšenico so mi teptali divji konji in divji osli, ki so se pojavili v velikih tropih. Tretjino ovac so mi pobrali orli in lisice. Tudi volna ni imela nobene cene. Za kilogram dobre volne sem dobil 10 dinarjev naše vrednosti, za 100 kilogramov pšenice okrog 40 dinarjev. Doig je rastel.

V takih razmerah majhni farmerji niso mogli živeti. Čeprav

vanov. Do krize je naraslo njihovo število do 500 ljudi.

Takole se sadi in sekra sladkornega trsa.